ՇԱԲԱԹ — 13 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ

ՓՈՍՏԱՅԻՆ ԿԱՐԳՈՎ — ՏԱՐԻ — ԹԻՎ — 2720

Ն. — Տ. — 25 — ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ — 1880

ՊԱՏՄԱՆԳ

Տարեկան գին Կ. Պոլսոյ համար 10 Մէջ.
» » Գաւառաց » 12 »
Վեցամս. » Կ. Պոլսոյ » 5 »
» » Գաւառաց » 6 »
Օտար երկիրներու » 21/2 Լիրա
Փոխանցման ապրանքի մէկ անգամի համար 3 ղրուշ, երկու անգամի համար 2 ղրուշ է. աւելի անգամներու համար դատ սակարկութիւն կը լինի։
Մէյ մի թիւ 40 փարա արծաթ։

ՄԱՄՈՒ

ԼՐԱԳԻՐ

ՀԱՆԱՊԱԶՕՐԵԱՅ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ՊԱՏՄԱՆԳԻ

Դուրս գնացած լրագրաց ճանրու ծախքը խմբագրութեան վրայ է։
Լրագրոյս վերաբերեալ նամակ կամ որևէ բան գրութիւն խմբագիր—Տնօրէնին ուղղեալ, Պ. Պալտիա Առնարքճեան Ճանապարհ թիւ 193, Նոր Խան, Մարիի գրասենեակի։
Ճանրու ծախքը չվճարուած նամակ չընդունիր։
Չտպուած նամակ, յօդուած, եւ եւ չեն տրուիր։

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆՈՊՈԼԻՍ 13 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ

ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Այս սիւնակս հասած հեռագիրներ

Բեղրատարի 24 սեպտ.

Կոստ լրագիրը կ'ըսէ թէ Պ. Պարթէլէմի Սանթ-Իլէրի Գաղղիոյ արտաքին գործոց նախարար անուանումը կը ցուցնէ թէ Գաղղիա Արևելքից մէջ ո՛ և է գործօն դեր ունենալէ հետ պիտի կենայ։ Պէտք է սրեմն, կ'ըսէ յիշեալ լրագիրն, սիրիչ կարգադրութիւն մը տեսնել։

Փարիզ 24 սեպտ.

Արտաքին գործոց նախարար Պ. Պարթէլէմի Սանթ-Իլէր շրջաբերական մը գրկեց Գաղղիոյ դեսպանաց յօտար երկիրս, յորում կը հաստատէ թէ Գաղղիական նոր նախարարութիւնը նախորդ նախարարութեան արտաքին աշխարհավարութիւնը պիտի պահէ, Պ. Թիէրի խաղաղական ուանդութեանց հաստատիմ պիտի մնայ, և ամեն օտար կառավարութեանց հետ բարեկամական յարաբերութիւնները զարգացնելու պիտի ջանայ։

Լոնտրա 24 սեպտ.

Սթանտարտ կը ծանուցանէ թէ Նեզոսի յորդումն այս տարի մինչեւ տարիներու չափ գոհացուցիչ է։ հունձքերն ալ նոյնքան գոհացուցիչ են։

Լոնտրա 24 սեպտ.

Անգլ. Բանկ.	97 7/8
Օսմ. »	9 3/8
Փոխ. 1865	10 1/4
» 1869	10 3/4
» 1871	70
» 1872	17
» 1873	9 3/4
» 1877	83 7/8
Պանք Օթոման	9 7/8
Ռուս. փոխ. 73/	89
Եգիպտ. վիճակալ	65 1/4
» արտաքնաւոր	92 7/8
Տայրա Սանիէ	71 3/4
Փոխ. Ռոչիլտ	97 3/4

Փարիզ 24 սեպտ.

Օսմ. Բանկ.	9,67 1/2
» Երկրամասի	30,
Պանք Օթոման	502,50
Դպրոց » 3 0/0	119,92 1/2
» » 3 0/0 Նոր	73,65

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Այս աւուր Վաղբթի մէջ, օրուան քաղաքական խնդրոյն վրայ հետեւեալ կարեւոր լուրը կը տեսնեմք.

«Արդէն ծանուցած էինք թէ հինգշաբթի գիշեր Բ. Դրնէն շրջաբերական մը ղրկուեցաւ դեսպանաց։

«Այն շրջաբերականին պարունակութեան վրայ մեր առացած տեղեկութեանց նայելով, Բ. Դուռն յայտարարած է որ ինք պատրաստ է Տուլչինեան Գարատաղի յանձնելէ, բայց այն բացորոշ արտադրութեամբ, որ տէրութիւնք ընդունին սա հետեւեալ պայմանները.

1. Թէ, ո՛չ Գարատաղի, ո՛չ Հելլենական սահմանագլխոյ և ո՛չ ալ «Անատոլու»ի բարենորոգմանց խնդիրներուն համար ծովային ցոյց չլինի.

2. Թէ, Տուլչինեոյի խլամոց կալուածներն երաշխաւորին.

3. Թէ, տէրութիւնք յանձն առնուն Շ.քսարայի լճին արեւելեան կողմն իրաց վիճակին պահպանութիւնը.

4. Թէ, Կրուտա և Տինոշ Ալպանիոյ մէջ մնան միշտ, և

5. Թէ, այսուհետեւ բան մը չենդրուի Գարատաղի համար։

«Ահա այս պայմաններով Դուռն յանձն ի՛առնու Տուլչինեան տալ։ Եթէ տէրութիւնք չընդունին դանոնք, և նաւային ցոյց ի գործ դրնեն, պատասխանատուութիւնն ի՛նքնց վրայ պիտի մնայ։

«կը լսեմք թէ դեսպանք այսօր պիտի պատասխանեն Բ. Դրան շրջաբերականին։»

Լոնտրայէն սեպտ. 16 թուով հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ մայրաքաղաքիս մէջ կատարուած դեսպանական վերջին փոփոխութեան վրայ Բ. Դուռն հետեւեալ բացատրութիւնը տուած է Եւրոպական տէրութեանց քով դանելոց Օսմ. դեսպանաց։

«Դուռը՝ նոր նախարարութեան կազմութիւնը ծանուցանելէ յետոյ կը յայտնէ թէ վեհ. Սուլթանն այս փոփոխութիւնն ընելու, մինչեւ սա կախ դժուարութեանց հնար եղածին չափ շուտով լուծուիլը տեսնելու հաստատ կամքը, և թէ ասոր համար նոր տարերք մացնել հարկ էր նախարարութեան մէջ։

«Օսմ. շրջաբերականը բացորոշապէս կը հաստատէ թէ նոր նախարարութիւնն ազդուապէս դարձեալ աշխարհավարութեան մը պիտի հետեւի առ կախ դժուարութեանց լուծմանը հանելու համար, և թէ Թուրքիոյ շահերը տէրութեանց բարձանաց հետ հաշտեցնելու ընթացք մը պիտի բռնէ։

«Դուռն այս վերջին ժամանակներս և դեռ նոր օրերս այլ և այլ ծանուցագրեր ղրկեց տէրութեանց, իւր հաստատ դիտաւորութիւնը յայտնելով Տուլչինեան յանձնելու, և պնդելով որ այս յանձնումը բուռն միջոցներով չիատարի, այլ տեղական ժողովրդոց զրդռութիւնն հեռացնելուէ հանդարտեցնելով, որպէս զի արիւնհեղութիւն չը լինի։»

Վերոյիշեալ կը գրեն Մէսէնճէրի թէ Եանեւացի երկու ցոյնք տասնեւ հինգ տարի ազատման դատապարտուեր են յԱքեա, ըսած լինելնուն համար թէ «Եանեւա այժմ Յունաստանի կը վերաբերի, և թէ Ալպանիայի՛ք գործ չունին հոն։» Հիւպատոսք միջնորդեր են ի նպաստ այս քաղաքական յանցաւորաց։

Վիէննայէն հեռագիր մը հեռաւոր տեղեկութիւնները կուտայ նաւային ցոյցին կազմութեան վրայ։

Նաւատորմին այլ և այլ հրամանատարաց տրուած հրահանգներն Անգլիա պատասխաց։ Աւստրիա և Գերմանիա քանի մը դիտողութիւններ բրին, որք ընդունուեցան Անգլիայէն։

Միւս ամեն տէրութիւնք հաւանութիւն տուին տրուած հրահանգներուն, որոց կարեւոր կէտերն են հետեւեալք։

Ընդհանուր հրամանատարութիւնն ամենէն բարձր տասիճան ունեցողին կամ նոյն տասիճանին մէջ ամենէն հինաւուրցին տրուած լինելով, Սէյմուր ծովապետն օգուտ կը քաղէ այս տրամադրութենէն։

Նաւատորմին ամեն շարժմանց համար նաւախմբոց հրամատարք ընդհանուր հրամատարին պիտի հնազանդին։ Եթէ զինուորական դարձողութիւնք հարկաւոր լինին, ընդհանուր հրամատարն ի խորհուրդ պիտի հրաւիրէ նաւախմբոց հրամատարները, որք իրենց կառավարութիւններէն ստացած մասնաւոր հրահանգաց կամ իշխանութեանց համեմատ կարծիք պիտի յայտնեն։ Սոյա ստացած հրահանգները կարգերուն ցամաքը դօրք թափել։

Ընդհանուր հրամատարը պարտի հրաւիրել Տուլչինեոյի իշխանութիւններն որպէս զի քաղաքը Գարատաղցոց յանձնեն։ Եթէ չը-յանձնեն, Գարատաղցիք քաղաքին վրայ պիտի յարձակին։ Սոյն հրաւէրն արդէն արդէն եղած է այսօր։ Եթէ թուրք իշխանութիւնք յայտնեն թէ իրենց կառավարութիւնքէն հրահանգ չունին, քանի և չորս ժամ պիտի շնորհուի իրենց։

Թայմզ լրագրին հեռաւոր հեռագիրը կը հրատարակէ սեպտ. 17 թուով.

«Այս աւուր խորհրդին մէջ ծովապետք որոշեցին հրաւէր կարդալ Շ.քսարայի նրբապական հիւպատոսաց, որպէս զի իրենց ընտանիքներն ապահով տեղ մը փոխադրեն։

Հռոմէն սեպտ. 14 թուով Թայմզ լրագրին ուղղեալ հեռագիր մը կ'ըսէ թէ նաւախմբոյ հրամատարներուն տրուած հրահանգներն ի սկզբան կարծուածէն աւելի ընդարձակ են։

Ծովային պարզ գործողութեանց համար անուանման իշխանութիւնք տրուած են ընդհանուր հրամանատար Սէյմուր ծովապետին, այնպէս որ իւր ընելիք շարժմանց վերայ իւր պաշտօնակցաց խորհուրդ հարցնելու բնաւ պարտականութիւն չունի, և այս մասին միւս հրամատարք իւր հրամանին ներքեւ են։ Սակայն երբոր քաղաքական նշանակութիւն ունեցող գործողութեանց ձեռնարկել հարկ լինի, Սէյմուր ծովապետը պիտի խորհրդակցի իւր պաշտօնակցաց հետ։ Բայց ոչ Անգլիացի ծովապետն, և միւս նաւախմբոց հրամատարք իրենց բռնելիք ընթացքն որոշելէ առաջ իրենց կառավարութեանց բան մը չպիտի հարցնեն։ այսինքն՝ լիազօր իշխանութիւն ունին որոշում ընելու և ըստ այնմ գործելու։ Իրենց ձեռքն ունեցած հրահանգներն ապատութիւն կուտան իրենց Տուլչինեոյի Գարատաղցւոց ձեռքն անցնելուն օգնող ամեն գործողութիւն ընելու։ և մինչեւ իսկ՝ եթէ հարկ լինի՝ ռմբակոծելու։ Միայն ցամաքը զօրք հանելն արգիլուած է իրենց։

Խնդիր եղած է։ կըսէ Աւստրիական լրագիր մը։ թէ Ալպանիացիք իրը ապատամբ պէտք է նկատուին թէ ոչ։ Քան իրաւանց, Դուռը միայն կրնայ այդ անունը տալ անոնց, որով պատերազմական օրինաց սահմանեն դուրս կը մնան։ բայց Դուռն այդ բանը չպիտի ընէ։ Հետեւաբար, Ալպանիացւոց հետ կըռուիլն՝ ըստ իրաւանց՝ Դրան դէմ պատերազմիլ է։

Այս է պատճառն որ նաւային ցոյցը ծանր հետեւանաց յանգելու կասկած և մտնաւանդ երկիւղ կ'ազդէ։

Վիէննայի լրագրոյ մը թղթակցը կը ծանուցանէ թէ Հայաստանի Անգլիական հիւպատոս Պ. Թըրօթթը հաղարապետը Բրդական միութեան նկատմամբ եղած հարցման մը պատասխանելով՝ յայտարարեր է թէ ինք տակաւին այդպիսի միութեան մը կազմութեան ո՛ր և է սկզբնաւորութիւն չէ տեսած։

Շ.քսարայի Անգլիական Ընդհանուր Հիւպատոս Պ. Կրին, Լորտ Կըրանվիլէն ստացած հրամանաց վերայ Բակուզա դնաց հինգշաբթի օրը։

Ներքինաբարոյական դիրքը կը ծանուցանէ թէ Կիպրոսի մէջ հանրօգուտ շինութիւնները դադրած, և անդ կեցող Անգլիական շաղենաւ մը մեկնած լինելուն համար, հանեցանեն թէ Ռուսական կառավարութիւնը ժամանակի մը համար արշաւ դուռնար մը յատկացուցեր է Դարատաղի իշխանին՝ ի փոխարինութիւն այն ծախուց, զոր Ալպանիոյ դէմ ընելու կը պարտաւորի։

Սրեկեան Բուռէլիի ներքին գործոց վերատեսուչ Կավրիէլ Էֆէնտի խրխմովիչ և հանրօգուտ շինութեանց վերատեսուչ Վուլքովիչ պէյ նախընթաց իրիկուն Կ. Պոլիս եկան։

Մէսէնճէրը ուրախութեամբ կը ծանուցանէ թէ Պէյքը փաշան, որ արեւէ գաղուեցած էր, ապաքինելու վրայ է։

Հինգշաբթի օրն Այրան-Սերայի կողմն աւերակի մը մէջ ոգանեալ Յոյն երիտասարդի մը դիակը գտնուեցաւ, և իրողութիւնը Ֆէնէրի ասպիկոսութեան կողմէ ծանուցուելուն վրայ, ընդհանուր դատախազի օգնական Համիտ պէյ, քրնիչ դատաւորի մը, քարտուղարի և բժիշկի մ'ընկերակցութեամբ անմիջապէս այն տեղը գնաց, և քննութիւններէ յետոյ, ինն մարդ բռնուեցան։ որոց վերայ կասկածներ կը լինին եղեր։

Արեւելեան Բուռէլիի մէջ պաշտօն ստանձնել ուզող օտարազգեաց համար տեղական կառավարութիւնը պայման դնել սկսած է որ կա՛մ Պուլղար լեզուն պէտք է գիտնան, և կա՛մ ատարան մը մէջ սովրելու յանձնառու լինին։

Մէսէնճէրը կըսէ.—«Թէև Դատրի փաշան խիստ եղանակու մը պաշտօնանկ եղած էր, բայց երեսէ լինկած չէ, զի Եղբարդի պալատը գումարիլ բարոյ խորհուրդներուն կը հրաւիրուի։»

Օտար երկիրներ գաղթած Պուլղար ընտանիքներ հեռագրեամբ իրենց հայրենի երկիրը կը դիմեցնուն։ Վերջերս ալ, Խրիմու մէջ Գարասու-Պազարի մօտ բնակող 47 Պուլղար ընտանիքներ Պուլգարիա վերադարձան, և Սերգիոյ ասմանաց լեռան մօտ հաստատեցան։

Պ. Պ. Սմէֆանովիչ և Ռալի այս օրերս իրենց շաղենաւերէն երկուքը մայրաքաղաքէս Մատանեա բանեցնելու ձեռնարկելով, Մահսուսի շաղենաւուց վարչութիւնը ստատիկ մեղսամ մը բացաւ յիշեալ շաղենաւուց դէմ։ Իւր ամենէն քաջակ շաղենաւերէն մին յատկացուց, որ շարժեն երեք օր Մատանեա կ'երթեւեկէ կէս նաւագէքով, այսինքն 20 ղրուշ աւաջին կարգի և 10 ղրուշ երկրորդ կարգի ուղեւորաց համար գին որոշելով։ Ուրիշ հատարակ շաղենաւ մ'ալ յատկացուց, որ երկրորդ կարգի ուղեւորները ձրի կը տանի։ Սակէց զատ, Պ. Պ. Սմէֆանովիչ և Ռալիի շաղենաւերուն արգիլեալ է Մատանեայի նաւամատոյցը մօտենալ։ Ուստի հաւանական է որ եւս կենան այս մրցումէն, մանաւանդ երբոր օդերն աւրուելով շաղենաւէն մակոյկներով ցամաք երթալու դարձը դժուարանայ և վտանգաւոր լինի։

Այն ժամանակ Մահսուսի ալ վերսին իւր գիները կը բարձրացնէ և ամենէն անդիտան շաղենաւները Մատանեա կը բանեցնէ։

Թուրք մամուլը շատ տխուրժած է Սթամբուլի այն մասայդ հեռագրէն թէ Կիպրոսի մէջ հանրօգուտ շինութիւնները դադրած, և անդ կեցող Անգլիական շաղենաւ մը մեկնած լինելուն համար, հանեցանեն թէ Ռուսական կառավարութիւնը ժամանակի մը համար արշաւ դուռնար մը յատկացուցեր է Դարատաղի իշխանին՝ ի փոխարինութիւն այն ծախուց, զոր Ալպանիոյ դէմ ընելու կը պարտաւորի։

Սրեկեան Բուռէլիի ներքին գործոց վերատեսուչ Կավրիէլ

ԹԱՂԱՔԱԿԱՆ

Նաւային ցոյցէն տակաւին նոր յուր մը չկայ։ Հեռագիրք լռութիւն կը պահեն, և միայն Սուէյշի ջրանցքէն, Դարդանէլէն, Կիպրոսէն լուր կուգան։ Բ. Դուռը գեսպանաց հինգշաբթի աւուր ծանուցագրին պատասխան տուած է։ Զուրեքշաբթի օրը կայսերական պալատը նախարարաց խորհուրդ լինելէ յետոյ՝ Աբտուլ-Համիտ դարձեալ Բ. Դուռը դնաց և մինչև կէս գիշեր քանի մը պաշտօնատարաց հետ հոն մնալով ծանուցագիրը պատրաստեց և ղրկեց։ բայց այս գրութեան պարունակութեան վրայ դեռ տեղեկութիւն չկայ։ Շաբաթէն սեպտ. 10՝ մուսկանաւ և հասարակ թղթատարաւ եկած լուրերը քանի մը տեղեկութիւններ կուգան վէրի Բիւզա փաշային պաշտօնին դժուարութեանց վրայ։ Այս զօրավարն հիւպատոսաց ապահովութիւն տուեր է թէ Կ. Պոլսէն հրաման ընդունած է Ցուլչինեցի յանձնումը պատրաստելու համար, յարելով միանգամայն թէ Շաբաթայի մէջ իրաց վիճակն իւր պաշտօնին կատարման դիւրացուցիչ չէ։ Թէեւ Ցուլչինեցոյ գործք կը ղրկուէր, և Ալպանիական միութեան խմբաց տուեր է թէ միջոցներ ձեռք կ'առնուին յանձնումը կատարելու համար։ տակայն Ալպանիական միութիւնն եւս օգնութիւններ կ'ստանայ եղեր, որք կարող կ'ընեն զինք բաւական դիմադրութեան։ Ցուլչինեցոյի բարձունքն Ալպանիացւոց ձեռք են, և ամեն կողմ դիմադրութեան լեզէոններ կը կազմուին եղեր։ Ցուլչինեցոյի մէջ Ալպանիացի բնակիչք զինուորած են և մակաւոր թիւ Բրիտանիայէ դաղթել սկսած են իրենց ընտանեօք։ Դաղղիոյ և Անգղիոյ հիւպատոսները Բիզա փաշային հետ երկար տեսակցութիւն մ'ըրեր են, ուր այս վերջինն իւր հրահանգներն հաղորդելով ըսած է եղեր թէ յիշեալ գիւղաքաղաքը տալու հրաման ունի՝ եւթէ կարելի է առանց բռնութեան, թէեւ այս եղանակաւ յաջողութիւնն հաւանական չմուիր։

Արդարեւ Ալպանիացիք դադրած չեն պնդելէ թէ Ցուլչինեցոյ չը յանձնուի, և թնդանօթ ունենալով կրնան դիմադրել։ Բիզա փաշա կը յայտարարէ եղեր թէ ինք բաւական զօրք չունի Ալպանիացւոց խօսք հասկցնելու համար։ Եւրոպական լրագիրք զրոյց մը կը յիշեն իբր թէ Բիզա փաշան ոպանուեր կամ Ալպանիացւոց կողմէն ի մահ դատապարտուեր է։ Տարակոյս չը կայ որ այս զրոյցները չափազանց են, բայց կը հաստատեն թէ ո՞րչափ դժուարին է նմա յանձնուած պաշտօնն։

Ա. այժմ թէեւ տերութեանց ծրագիրը կազմող Հելլենական խնդրոյն և Հայաբնակ գաւառաց բարեկարգմանց վրայ գործողութիւն մը չկայ, տակայն ասոնք ևս հասարակային թերթերու խորհրդածութեանց նիւթ լինելէ չեն դադրած։ Օսմանլի անուն նոր թերթն իբր թէ Հայկական խնդրին հերքելու համար Հայոց Պատրիարքին դէմ անձնական յարձակումներ կ'ընէ՝ Ն. Սրբազնութեան անցեալները թուրք լրագրաց նկատմամբ Բ. Դրան ներկայած թղթերին առթիւ, և զայն կ'ամբաստանէ իբր հեղինակ Հայկական խնդրոյն։ Բայց այդ խնդրոյն հեղինակն Հայոց Պատրիարքը չէ, այլ նոքա՝ որք սպանութիւններ և բռնութիւններ 'ի գործ կը դընեն, և այն անկարող պաշտօնեայներն որք արդարութիւնն և օրէնքը չեն գործադրեր։ Այս յայտնութիւնքն ըստ ինքեան կարեւորութենէ զուրկ են։ խորամ ժողովուրդը բաւական լուսաւորուած է այսպիսի հրատարակութիւններէ զրդռուելու և խմբովին հալածումի մը հանելու համար, թէպէտ և կրնան պանուիլ պարզամիտներ կամ քանի մը մոլեռանդներ որք յուզուին։ Այս հրատարակութեանց վերան աւելի Օսմ. դատին կը դպչի, քանզի Եւրոպական թերթեր առիթ կը գտնեն ըսելու թէ Քրիստոնէից դէմ հալածանք կը քարոզուի, և քանի՛ Եւրոպա զանոնք պաշտպանել կ'ուզէ՝ ա՛ինչափ նոցա վիճակը կը ծանրանայ։ Այս թերթերուն այսպիսի գրուածներն ոչ միայն Եւրոպիոյ մէջ զէշ տպաւորութիւն կ'ընեն, այլ և առաւել ծանր յարձակմանց պատճառ կը լինին. քանզի Եւրոպական թերթեր կ'ըսեն թէ Թուրքիա երբէք Քրիստոնէից նկատմամբ արդարութիւն և հաւասարութիւն չը պիտի գործադրէ, և բարեկարգումն յուսակտուր լինելով գրեթէ անկախութեան պէտք կը տեսնեն, մինչդեռ ասկէ աւելի վատագոյն կարծիք չկրնար լինել Թուրքիոյ համար։ Ծայրայեղութիւնը միշտ ծայրայեղութեան կը տանի, բայց մեք չեմք ուզեր մեր պաշտօնակցաց ծայրայեղ ընթացքից հետեւիլ և չափաւորութիւնը նախամեծար կը համարիմք։ Իրաւանց պաշտպանութիւնը ծայրայեղութեան պէտք չունի։ Ինչպէս արդէն ուրիշ անգամ ևս ըսած եմք, Եւրոպա իւր շահուց համար 61երորդ յօդուածը գրած է Պերլինի դաշնագրին մէջ։ դարձեալ իւր շահուց համար նորա գործադրութիւնը կը պահանջէ։ Նշանակութեան արժանի է որ Մէսէնճը լրագիրն Հայոց Պատրիարքարանէն թոյլտուութիւն կամ Հայոց ատան բառը պաշտօնապէս չյիշուելու համար Բ. Դրնէն հրամանագիր մը զրկուած լինելու մասին Թուրք լրագրաց լուրն յիշելով կը յարէ որ եթէ այս զրոյցն ստոյգ է, չկրնար փոտահութիւն ներշնչել Եւրոպական տէրութեանց 61երորդ յօդուածին գործադրութեան նկատմամբ։ Այսպէս ահա փոխանակ ներդաշնակութեան՝ մէն մի գիմադրական միջոց ծանր քննադատութիւններ կը հրաւիրէ, և Կ. Պոլսոյ լրագրաց ոմանց հրատարակութիւնները Եւրոպիոյ մէջ բեմերու վրայէն կամ մամլոյ մէջ թուրքիոյ դէմ շատ անգամ տարապայման կամաճիրաւ յարձակումներ կը գրգռեն։ Կարծեմք աւելի լաւ կը լինէր թէ՛ խօսքով և թէ՛ գործքով այնպիսի ընթացք մը բռնել, որ կարենար մեզ համար Եւրոպիոյ համակրութիւնն ու աջակցութիւնը վաստկիլ, որոյ այնչափ պէտք ունիմք ամեն ժամանակէ աւելի։

«ԱՐՄԵՆԻԱ»

Հայաստանի բարեկարգմանց նկատմամբ վերջին անգամ տէրութեանց կողմէ առ Բ. Դուռն ուղղեալ ծանուցագրին պատմէնը տակաւին չհրատարակեցաւ։ Բայց տեղական լրագրերէն ոմանք, ինչպէս Ֆար տիւ Պոսֆոր, Սթամբուլ, Թէրճէմանը Հաղիգաթ ևն. անոր պարունակութեան վրայ առաւել կամ նուազ ընդարձակ տեղեկութիւններ հրատարակեցին մինչեւ ցարդ։ Թայմզ լրագրին կ. Պոլսոյ թղթակիցն ալ, որ ընդհանրապէս լաւ տեղեկութիւններ ունեցող անձ մ'է, յիշեալ լրագրին տեսած 15 թուոյն մէջ աւելի մանրամասն բացատրութիւններ կուտայ յիշեալ պաշտօնագրին վրայ։ Ուստի ըստ պատեալի որ բուն գրութիւնն հրատարակուի, առ այժմ, տեղեկութեան համար, բարեխոսութեամբ կ'ընդօրինակեմք Լոնտրայի Թղթակցին երկու հեռագրերն, որք նոյն նիւթին կը վերաբերին, և զորս Թայմզ՝ վերոգրեալ խորագրով հրատարակած է։

«Կ. Պոլիս, 11 սեպտ.

«Պերլինի դաշնագրին 61 երդ յօդուածին համեմատ Հայաստանի մէջ ի գործ դրուելիք բարեկարգմանց վրայ տէրութեանց Հաւաքական Ծանուցագիրն այսօր Բ. Դրան ներկայացուեցաւ։

«Կ. Պոլիս, 11 Սեպտ.

«Հայկական խնդրոյն վրայ Հաւաքական Ծանուցագիրն, որ այսօր Բ. Դրան մատուցուեցաւ, երկար գրութիւն մ'է խիտ առ խիտ փաստերով լեցուն, և պարզ ու ազդու լեզուաւ մը գրուած, որ Պ. Կօշընի հանրածանօթ գրութիւնները կը յիշեցնէ, և մտաբերել կուտայ թէ անոր ծրագիրն Անգլ. դեսպանատան մէջ պատրաստուած էր։ Պատասխան մ'էր այս՝ Ապէտաին փաշային յուլիս 6 թուով ծանուցագրոյն, և կ'սկսի հերքելով Ն. Վսեմութեան այն խօսքը թէ կայսերական կառավարութիւնն արդէն բարեկարգող մանց գործին սկսած է այլ և այլ անօրէնութեամբ, ինչպէս, մի քանի նահանգներ Բօսիսէրներ ղրկելով, դատարանները գործադիր իշխանութիւններէ անջատելով, և նոր սահմանութիւն կազմելով։ Իրօք, (կ'ըսէ Բ. Դուռը մատուցուած ծանուցագիրն), իրական բան մը չեղաւ ցարդ վասնզպաշտպանութեան Հայոց ընդդէմ Քրդաց և Զէրքէսաց, և վասն ներմուծման տեղական բարեկարգման։ Թերեւս այս կէտին վրայ պնդել նուազ հարկաւոր լինէր, երբ Թուրքիա կացութեան ծանրութիւնը ճանչէր, և պէտք եղած արնօրէնութիւնները ձեռք առնելու արագամտութիւն ցուցնէր։ Բայց, Ապէտաին փաշայի ծանուցագիրն հաստատել կը թուէր թէ այսպէս չէ։ Պերլինի դաշնագրին 61երդ յօդուածին արամադրութիւններն աղդուապէս ի գործ դնելու միջոցն որոշելու տեղ, Ապէտաին փաշան, իւր ծանուցագրին մէջ, տէրութեան ամբողջ Ասիական մասին բարեկարգման համար անօրոշ և ընդհանուր ծրագիր մը մէջ տեղ դրած էր։

«Բնականաբար, դիւրացուցիչ է ըսել թէ կառավարութիւնը մտադիր է բարեկարգումն ներմուծել իւր բոլոր Ասիական դաւառաց մէջ։ բայց այս դիտաւորութիւնը, (դիտել կուտան տէրութիւնք,) իրրեւ գործադրութիւն չկրնար նկատուիլ դաշնագրին մէջ յանձն առնուած բացորոշ և մասնաւոր պարտականութեան։ Այդ պարտականութիւնը կատարելու համար հարկ է, (կ'ըսեն տէրութիւնք,) անմիջապէս բացառիկ միջոցներ ձեռք առնուլ՝ վերջ տալու համար յեղուզակարգոյ Քրդաց ապատակութեան, որք բաղում դաւառակաց մէջէ ապահովութիւնն եղծած են, և մի և նոյն ժամանակ, կամ անմիջապէս յետոյ, տեղական մասնաւորութեանց և պիտոյից յարմար բարեկարգումներ մտցնել։ Մինչեւ որ այսպէս չը լինի, (կ'ըսեն տէրութիւնք իրենց պատասխանագրոյն մէջ,) Պերլինի դաշնագրին 61 երդ յօդուածը գործադրուած չկրնար համարուիլ։ Այդ երկրին դլխաւոր մասնաւորութիւնն այս իրողութիւնն է որ անդ բազմաթիւ Հայ Քրիստոնեայ ժողովուրդ մը կայ, և հետեւաբար, բարեկարգումներն իրական լինելու համար, ցեղի և կրօնի հաւասարութեան վրայ հիմնեալ պէտք է լինին։ բայց զայս գործնականապէս իրացնելու համար, ինչպէս նաև այն ծանրակշիռ պատճառաց համար, որք անցեալն փորձառութենէն հանուած են, մի և նոյն ժամանակ վարչական ապակեդրոնացման դրութիւնը պէտք է ընդունիլ։ Երբ կառավարութիւնն իսկամ է, վարչութեան ապակեդրոնացմամբ է որ Քրիստոնեայք կարող կը լինին իրօք վայելել իրենց շնորհուած հաւասարութիւնն։

«Արդ, եթէ Ապէտաին փաշային անորոշապէս ծրագրած բարեկարգումներն այս երկու սկզբամբ, այսինքն՝ հաւասարութեան և ապակեդրոնացման սկզբունքներով, քննուին, պիտի տեսնուի թէ պակաս կայ։ զի այդ երկու սկզբունքները, թէեւ Ապէտաին փաշայի ծանուցագրոյն մէջ լռելեայն ընդունուած են, բայց ոչ մէկ պարագայի մէջ իրենց արամաբանական հետեւութեանց չեն տարուած, և ամեն կէտի վրայ բաց դուռ մը թողուած է, որով նոքա գործնականապէս կրնան չեղոքացուիլ։ Այս բանը կատարեալապէս ապացուցուած է տէրութեանց Հաւաքական Ծանուցագրին մէջ՝ Ապէտաին փաշայի առաջարկներուն մի կարճ բայց կատարեալ քննութեամբ։

«Օրինակի աղագաւ, Ապէտաին փաշան կ'առաջարկէ որ գիւղերն ընտրական խորհրդօք կառավարելի գիւղախմբոց բաժնուին, բայց չը-սեր թէ գիւղերն այնպէս պիտի հանմտին, որ Քրիստոնեայք լաւ բաժին մ'ունենան վարչութեան մէջ։ Ասկից զատ, Ն. Վսեմութիւնը կեդրոնացման սկզբունքը վարչութեան այս ամենափոքր միութեան մէջ ևս ի գործ կը դնէ պայմանագրելով որ գիւղախմբապետը, կամ Մուխթարը, կառավարութենէն անուանի։ Վարչական աւելի ընդարձակ միութեանց, ինչպէս Գազաներու, Սանճագներու և Վիլայէթներու համար, որոշ արամադրութիւն մը չէ յայտնուած պաշտօնները մի մասն Հայոց տալու մասին, և ընդհանուր կառավարչին գործադրութեան աւելի ազատութիւն և պաշտօնավարութեան աւելի ազատութիւն տալով արդի կեդրոնացումը նուազեցնելու ո՛ և է փորձ չէ եղած։

«Այսպիսի անորոշութիւն և թերութիւն կը տեսնուի նաև Ապէտաին փաշայի երմտական անօրէնութեանց մէջ։ Ասոնք մեծ կարեւորութիւն ունին և յոյժ օգտակար կրնան լինել եթէ ճշդիւ ի գործ դրուին, բայց որոշ բացատրութիւնք չկան։ Կառավարութիւնը արամադիր կը թուի Եւրոպական դաւառաց վարչական կանոնագրին առթիւ միջազգային յանձնախմբին որոշած ընկերութիւնքն ընդունելու, այնպէս որ նահանգին հասոյթէն նախ տեղական վարչութեան ծախքն հանուի, և մնացածէն ալ որոշ մաս մը տեղական պիտոյից յատկացուելու համար նահանգին մնաւուին մէջ պահուի։ Բայց այս սկզբանց գործադրութիւնն ապահովելու համար, (կ'ըսեն տէրութիւնք,) երաշխաւորութիւն մը հարկաւոր է, ինչպէս որ միջազգային յանձնախումբն Եւրոպական դաւառաց համար հաստատած էր։

«Ցէրութեանց Հաւաքական Ծանուցագիրն՝ Ապէտաին փաշայի ծանուցագրին բոլոր բարեկարգումները մանրամասն քննութեան մ'են թարկելէ յետոյ, կը յայտարարէ թէ նոքա անյարմար են առաջարկեալ նպատակին, և թէ Պերլինի դաշնագրին 61երդ յօդուածով հաստատուած իրաւունքներն և յոյսերը գոհացնելու համար, աւելի ուշադրութիւն պէտք է տեղական մասնաւորութեանց, ապակեդրոնացման և կրօնական հաւասարութեան երկու սկզբանց աւելի մեծ ընդարձակում պէտք է տալ, ոստիկանական լաւագոյն զօրութիւն մը պէտք է կազմել, աւելի ազդու պաշտպանութիւն ընձեռել ընդդէմ Քրդաց, և աւելի բացորոշ արամադրութիւններ պէտք է հաստատուին ընդհանուր կառավարչաց պաշտօնավարութեան մասին։

«Իւր վերջին ծանուցագրին մէջ Ապէտաին փաշային ըրած այն յայտարարութիւնը թէ Հայք ժողովրդեան 100 ին 17 ն են միայն, ա՛յնքան կը տարբերի ուրիշ ազգութիւններէ ստացուած վիճակագրութիւններէ, որ հաստատութեան կը կարօտի, և դեսպանք այն կարծիքն ունին թէ, նոր վարչութեան մասնրամասնութիւններն որոշելէ առաջ, աւելի ճիշդ մարդահամար մը պէտք է շինուի։ Բայց մի և նոյն ժամանակ, բացորոշապէս կ'ազդարարուի թէ այս նոր մարդահամարը շինելու գործը՝ տէրութեանց կողմէ իբրև պատճառ մը չպիտի ընդունուի յետաձգման համար այնպիսի անօրէնութեանց, յորս մարդահամարի պէտք չկայ, և ասոնց մէջ յիշուած են ազդու միջոցներու գործադրութիւնն ի պաշտպանութիւն ընդդէմ Քրդաց, նոր ոստիկանութեան մը կազմութիւն, երկրական բարեկարգմանց ներմուծում, որք պաշտօնատարաց թոշակներուն կանոնաւորապէս վճարումը պիտի ապահովեն, և ի վերջ քան զամենայն, կուսակալաց գործադրութեան աւելի ազատութիւն ու պաշտօնավարութեան ապահովութիւն տալու կէտերը։

«Ի վերջոյ, Բ. Դրան կը յիշեցուի թէ, ըստ 61երդ յօդուածին Պերլինի դաշնագրոյն, Հայաբնակ դաւառաց մէջ տեղական պիտոյից պահանջած բարեկարգումներն ու բարւոքումներն, և Զէրքէսաց ու Քրդաց դէմ նոցա ապահովութիւնն երաշխաւորելու սահմանեալ տնօրինութիւններն՝ տէրութեանց հսկողութեան ներքև ի գործ պէտք է դրուին։ „ (1)։

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԵՒՐՈՊԱ ԵՒ ԱՍԻԱ

Արեւելք արշալուսոյ երկիրն է։ Արեւելք հզաոր և մի գիշերանց երկիրն է։ Արեւելք հրաշալեաց երկիրն է։ Արեւելք հրաշալից երկիրն է։ — Արեւելք մեռելոց երկիրն է։

Բայց ի վերջին դատավճիռէն, բոլոր այս պատգամք և վիպասութիւնք ապաքէն, իբր Արեւելից որդիք, կը գտնուին մեր անճանաչութիւնն։

Արդարև, բնութիւն և մարդկութիւն Արեւելեան աշխարհաց մէջ մանաւանդ պարգած են իրենց հրաշափառ մեծութիւնն։ Ամենէն հոկոյ լերինք Արեւելից մէջ կը բարձրանան։ ամենէն ընդարտարը և արդաւանդ դաշտաւոյք Արեւելից մէջ կը տարածուին ու կը պտղաբերին։ ամենէն ակնառիպ գետարներ Արեւելեան հողոյն ներքև կը թաքչին։ ամենէն ակնապարար բոյսեր Արեւելեան արփւոյն ներքև կը փթթին։ ամենէն տիտան մարդիկ և ամենէն տիտան կենդանիք Արեւելից են որդիք։ Արեւելեան ազգաց ծոցոյն մէջ լոյս տեսած են արուեստական և մատենագրական անմահ հրաշակերտներ, որք համայն աշխարհի մէջ լոյս տիրած և համայն ազգաց օրինակ հանդիսացած են։ Արեւելից մէջ աստուածներ մարդացած և մարդիկ աստուածացած են։ Ամենամեծ կայսրութիւնք կանգնած–և կործանած են Արեւելից մէջ . . . ։

Կործանում, քայքայում, աւերում, լքում, մեռելութիւն, ուա՛ղ, այս է բաժին Արեւելից արդէն երկա՛ր դարերէ հետէ։ Պատմութիւնք Եւրոպայի, որ հին աշխարհն կը կոչուի Գրամատիկա աշխարհին նկատմամբ, պատմութիւնք և բանասեղք հին և նոր աշխարհին հնագոյն Ասիան այցելով, դայս կը հաստատեն ուր կը տարեն միաբան։ — Արեւելք կենդանեաց և ոգաստաց, տպարանաց և դրախտից երկիրն էր երբեմն։ մեռելոց և տընկաց, աւերակաց ու դամբանաց երկիրն է այսօր Արեւելք . . . ։

Այլ այս ի կենդանութեան հրաշագործ Արեւելքն, ի մեռելութեան ալ հրաշքներ կը գործէ . . . խուլ և ահեղ մեռունչք կ'երնեն երբ երբեմն այն անհուն գերեզմանին խորերէն։ հոգն ահագին պատառուածներով կը պատռուի ուրեք ուրեք, և մերթ գիւային, մերթ հրեշաձայնին անորոշ խօսակցութիւնք կը լսուին երբեք երբեք։ սաւերաց տակէն հուր մը յանկարծ կը բորբոքի և նոյնհետայն կը շեջանի։ է դի լաւատեսլ, է դի բոսբանների ոգերոյդիր թէ ոգառնալիր կիսաւարա բաւեր կ'ընդնշմարուին կիսաւեր կոթողաց վրայ։ խորհուրդ խորին . . . ։

Եւրոպական երջանիկ ժողովուրդք մերթ յանդգնաց դեպ Արեւելք դարձնելով իրենց ակնարկն, արտաւմեռ մոռածուի կերպարանք մը կ'ընդունուն։ Եւրոպական գերերջանիկ իշխանք իրենց հեռադէտին ծայրով նշմարելով մերթ Ասիական սարերն, փոխոխակի կը շառաւղնին ու կ'այրադունին։ Երադ և ներբեակ հրամաններ կ'առաքուին պաշտօնէից։ պաշտօնեայք կը տադնապին ու կը շուարին։ երկար և բազմայոյզ բանակցութիւնք կը սկսին, այդ կը յաջորդէ երկար և երկիւղածութիւն Արեւելեան խնդրոյ վրայ։ Եւրոպա քայլ մը կ'առնէ դէպ Արեւելք, և յանկարծ կը կասի։ կ'երդնու խնուլ յաւէտ իր լսելիքն Արեւելեան խորհրդաւոր ձայներուն, փակել իր ականջիքն Արեւելեան տագնապալոյզ տեսարաններուն . . . ։

(1) Ինչպէս կը տեսնուի, այս տեղեկութիւնները մայրաքաղաքիս լրագրաց մէջ արդէն հրատարակեալ տեղեկութիւններէ մեծ տարբերութիւն մը չունին։ Ծ. Խ.

Զո՛ւր այդ տագնապները, այդ յուզումները, այդ վարանումները, այդ մերժումները, այդ երդումները։ Մի՞թէ կրնայ գիշերն յաւիտենական ըլլալ։ Եւ մի՞թէ մեր չէ ժամն ուր պիտի ծագի Արևելեան վերածնութեան արշալոյսն։ Սակայն Եւրոպան օժանդակել պարտի Ասիական վերակենդանութեան։

Ու կը բանակցին, ու կը խորհրդակցին, ու կ'ըսեն «այո՛», ու կ'ըսեն «այլ . . .»։ Ի զո՛ւր, ի զո՛ւր։ Արևելքը անդիմադրելի է։ Եւրոպան իր վարանման մէջ դէպ Ասիա քայլեր կ'առնէ յանդգնաբար։ Որդին կը մնանայ մօրն։ Ընճա՛ռ ուրախութիւն։ ասասուածարժան տեսարան . . .։

Եւրոպան մնացած է մեզ։ — կ'ողջունենք իր բանաստեղծներն։ կը թարգմանենք իր մատենագիրներն։ կ'ընդօրինակենք իր արուեստագէտներն։ կը նկրտինք հասկընալ իր խնամատարներն։ անձկաւ կը տենչանք ընդդիմել Եւրոպական քաղաքակրթութիւնն, բարեխառնելով զայն մեր տոհմային բարուց և մեր ազգային ոգւոյն հետ։

Եւրոպան ալ կը կարիանէ Ասիան։ Աշակերտն հուսկ ուրեմն կը յիշէ և կը ճանաչէ վարժապետն, զոր այլակերպ ըրած է ժանեաւոր ժամանակն։ Աշխարհահռչակ և անշահախնդիր գիտունք Եւրոպային և Ամերիկային գունդագունդ կը գիմեն Արևելք, ուսանիլ մեր լեզուն, ուսումնասիրել մեր պատմութիւնն, հետազօտել մեր անցեալն, և լուսաւորել մեր ապագայն, կը վերլուծեն, կը լուսանկարեն բնակիչ և բնակավայր, բնոյթ և բարոյք։ Երանի՜ այն ժողովրդին, որ կը գրաւէ Եւրոպացւոյն ուշն և համակրութիւնն։ Իսկ վա՜յ այն ցեղին, որ վրայ խօսելով կը գրէ Եւրոպացի ճանապարհորդն։ «Յուզարկաւորութեան հանդէս մը տեսանք։ դագաղակիրք կարի փութով կը վազէին, և գրէթէ այն օր միայն տեսայ խուժի մը վազելն . . .։»

ԳՐԱՍԼԷՐ ԱՏՈՄ

ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒ

(Շարունակութիւն)

Դ. «Առն ուրուն մեծատան» ևայլն խօսքին տակ գրուած բացատրութեանն համար՝ կերևի թէ բոլորովին մոռնալ կեղծելով՝ «սխալ է ըսեր էինք, նոյն ինքն Արժ. Դուրեան ալ կը խոստովանի» կըսէ, և կարծել այսու կուտայ թէ այդ սխալն ուղղակի ինք սրբագրած ըլլայ։ Ո՛չ այնպէս, սխալն իմն էր, և ես շատ կանուխ ուղղեցի զայն հրատարակաւ, ուրեմն Պ. Յօդուածագրին ճիգը թոյն թափել է, մոռնալով որ ես ալ անխառով կարիճ և օձ առհատարակ կոխելու իշխանութիւնն ու արիութիւնը ունիմ։

Ես վեհանձնութեամբ ուղղեցի սխալս, և ի՞նչ փոյթ ինձ՝ թէ որ այս մասին իմ բոլոր Մեծ. Պաշտօնակիցներէս խնդրած ներողամտութիւնս դուցէ դպիր–վարժապետ մը միայն ղացուցեցաւ։

Ե. «Դ.ա.քա յեսմինքդ մի ժամ գործեցին, և հասարակորդս մեզ արարեր զդասս» խօսքին մէջ ցոյց տրուած ապագրական սխալը՝ տեսակ մը յեսս կոչում համարելով, հարկ չէ սեպեր երկար գրել։

Շնորհակալ եմ, որ Պ. Յօդուածագիրն ապագրական սխալ ըլլալն համոզուելէն վերջը չէ նախանձեր բացդիս վրայ որ դիպուածին օգնութեամբ իւր դիտաղութիւնէն անմիջապէս վերջը՝ «մի ժամ գործեցին» խօսքն մեր գրած կանոնին յարմար դիպեր է։

Պ. Յօդուածագիրն ինչո՞ւ արդեօք ատելութեամբ յաղթել կը նկրտի, և կը բաղձայ երևելի հանդիսանալ իւր քանի մը պարզամիտ բարեկամներուն առջև, որոց խընդրանաց համեմատ ողջ դիւրը Աւետարանի տակ գրաւ, և չը՞ մտածեր թէ այս ընթացքով ինձմէ հարցուցած պատիւը խիթալի է որ իրմէ բարձուի։

Զ. «Կոչել որդի՝ բո» խօսքին համար, «կոչել» բայն Ե ով գրուած ըլլալուն համար շփոթած եմ եղեր ներդործական կարծելով զայն, և Ե ով գրելով՝ նախնեաց օրինակին չեմ հետևեր։ Նախ ըսինք Պ. Յօդուածագրին թէ ըստ ընտիր գրչաց «իմ» ը ծորդութեամբ և ներդործականներու կրաւորական բայերու անորոշ դերբայներն «ել» կը գըրուին յաճախ։

Գալով «որդի» բառին, իբր թէ «կոչել» բային սեռի խնդիր կարծելով զայն՝ նոր գրած եմ եղեր, ինչպէս որ ուղեր է հետևցնել Պ. Յօդուածագիրը։ Նախընթաց յօդուածիս մէջ ըսի արդէն թէ «կոչել» բային հոս յիշուած ըլլալուն առթիւ՝ քանի մը բայերու սեռի խընդիրներու իրենց ստորոգելեաց հետ ունենալիք համաձայնութեան կանոնն աւանդած եմ։ Եթէ կանոնին մէջ խօսքը թէ՝ «սեռի խնդրի» և թէ՝ «ստորոգելի» համար է, որդի բառին տակ գիծ քաշուած ըլլալուն համար ինչո՞ւ մէկէն ի մէկ պատճառը սեռի խնդիր հասկնալս կը կարծէ Պ. Յօդուածագիրը, ա՞ր կը մնայ այն տաեն սեռի խնդրոյն ստորոգելին՝ որ անպատճառ պէտք է ըլլայ, ի՞նչ բան ուրեմն խաւիան կըլլար Պ. Յօդուածագրին հասկնալու թէ՝ «ստորոգելի» նշանակելու համար դիծ քաշուած է «որդի» բառին ներքև, և թէ ենթակայն է որ լռելեայն կիմացուի, թէ՝ կըբաւորական մնայ բայը և թէ ներդործականի փոխուի՝ ինչպէս որ ըսեր էինք։

Հոս ալ Պ. Յօդուածագրին նըրբիմաց ճարտարութիւն մը ցոյց կուտայ, կամ թէ ըսենք ծերելու ուռելու անյաջող վարպետութեամբ՝ իւր մեայ անձուկ տեսութիւնը կը պարզէ մեզ։

Լ. «Վէրս ի վերայ եդին» խօսքին մէջ «ի վերայ» բառին առթիւ նախընթաց յօդուածիս մէջ հարցուցած էի Պ. Յօդուածագրին թէ նախադրութեան մը առանց խընդրոյ մնալու տաեն իբրև «մակբայ» գործածուիլը կընդունի՞ թէ ոչ։ Պ. Յօդուածագիրն առանց հարցմանս պատասխանելու, և Հ. Աբսենէն յառաջ բերուած օրինակին վրայէն անոր կարծիքն ալ ջրելու, դարձեալ ինոյն բան կը յեղյեղէ՝ իբրև վճիռ պատգամ, որով իրաւունք կուտայ մեզ կարծելու թէ ինքը մեծ մարդոյ կարևորութիւն տուող գՀուՀ մէկը չէ։ Բայց պահ մը ենթադրենք թէ Պ. Յօդուածագրրին դրածը ըռելեայն կամ կարծեալ հերքում մը ըլլայ, սակայն դարձեալ որոշ պատասխան մը չէ կրցած տալ։ ուստի կը ցուիմք որ Պ. Գարաւադէսին իմ պատասխաններուս դէմ պատասխան կարծած յօդուածն իւր առաջին յօդուածէն առաւելութիւն մը չունի, այլ միայն առաւելագանցութիւն։

Դարձեալ ուրեմն սակրուած եմք հարցնել Պ. Յօդուածագրին, թէ օրինակի համար՝ «ընդդէմ» կալ, «զհետս» գնդել՝ մնանել, «չուրջ» երթալ՝ հայիլ, «ի մէջ» մատուցանել՝ մնանել։ «ի վերայ հասանել՝ կալ։ «արատ» եղանել։ այսպէս առանձին իբրև պարզ բառ դրուած առեն՝ այս նախադրութիւններն «մակբայ» կը ճանչնա՞յ թէ ոչ։

Ը. «Զորձ.ք նորա եղեն փայլուն սպիտակ յոյժ, «որպէս» թափիչք երկրի ոչ կարեն «այնպէս» սպիտակացուցանել» խօսքին «այնպէս» բառը աւելորդութիւն մ'է ըսած էինք մեր նախընթաց յօդուածին մէջ՝ «որպէս»ը (ինչպէս։ որու պէս նման) թարգմանելով։ և անպատշաճ համարելով Պ. Յօդուածագրին այն յեղաշրջումն՝ որ հակառակամարտ արամադրութեամբ եղած բացատրութիւն մ'էր, յաւելցուցած էի նաև թէ վերոյիշեալ խօսքը կրնայ այսպէս ալ հասկցուիլ։ «Ինանկ որ» չեն դրնար «այնպէս» ճերմկցնել»։ Այս երկու հաւանականութեանց դոնէ միոյն պէտք էր Պ. Յօդուածագիրն հղանակիլ սիրով։ որպէս զի դարձեալ իւր մրաքրիկը այս անդամ ևս կրնայնալու։ և տակաւին ուրիշ անգամներ երևիլ կընեալու կամ չարեքինելու դժբաղդութիւնը չունենար։ (նմանէ դեռ իրրև ի «քայլախաղի» գիտի նկրտի զանց ընել ընդհատարտնի «Հչանն» իւր նպատակին հասնելու համար)։

Թ. Բացայայտիչի համար դատագրքուկիս մէջ գրած կանոնս՝ արդարև Պ. Յօդուածագրին մնաց անհասկնալի ըլլալու չափ տրամաբանական ուղիղ։ «ճիշդ և որոշ» է իսկ ինքն իւր յօդուածին մէջ հարցումներով բացատրած բացայայտիչի կանոնին «մեր խելքը չը հասած» կարծելուն համար կը մատաղացնեմ զՊ. Յօդուածագիրն թէ կը մեղանչէ . . . և թէ ինքը իւր արատաւոր բացատրութեանց և հեգնութեանց մէջ միայն անիմանալի է ինձ։ Սակայն հարկ կըլլայ խոստովանիլ թէ եթէ ընդհակառակն այսօր Պ. Յօդուածագրին դաս խօսելու տեղ իրեն «դասերն» մատիկ ընելու վիճակին դժբաղդութիւնն ունեցող մը ըլլայի (իր աշակերտներէն մին), իրաւունքիս, «ո՞վ» կամ «ի՞նչ» հարցմամբ՝ «Տէր բայի, ի՞նչ» կամ «ո՞վ» հարցմամբ՝ «ստորոգելի, ա՞ռարկիսի» հարցմամբ՝ «ածական» ճանչնալու, (թող զմիջանկեալն) և այս ամենը ընտրելու և որոշելու համար ընդ հուր և ընդ ջուր անցնելու վաստակաբեկ յոգնութենէն վերջ, չեմ քաշուիր բընաւ ըսելու թէ՝ այս հարցումներուն խառնուրդովն ի յայտ եկող եռադլխեան կերբերոսի նմանութիւնն ունեցող «բացայայտիչը» չէի կրնար դտնել կամ ճանչնալ, մինչև որ ժամանակն հասնէր զդալու համար թէ «վարժապետս» ողկ բացատրութիւն չէ տուած։

Զմոռնանք ըսելու թէ՝ բացայայտիչին «ո՞ր բանի» հարցումը ընելու տաեն՝ բանի մը այսպէս կամ այնպէս ըլլալը կը մնածուի ըսելու տեղ, «ինչպէս» ըլլալը կը կը ցուցնէ, կըսէ Պ. Յօդուածագիրը։ Թող այդ «որպիսի» հարցումը «երդ» բառին քով դնելով նոքին հարցնէ իւր անձին կամ իւր աշակերտներէն միոյն։ ի՞նչ կը կարծէ թէ պատասխանէ աշակերտն (թողունք զինքը) — «քաղցր» կամ «մեղմ» բառերն (ենթադրաբար) յարմար չպիտի համարէ՞, և երբէք պիտի կրնա՞յ յուշ ածել «ոսկանոս» բառը, որ բնաւ երդին ո՞ր պիսի (ինասո՞ր) ըլլալը չը ցուցներ։

Ապա ուրեմն «առիւծենաւ» կը մնայ Պ. Յօդուածագրին «թըզուկ» պատասխաններն տանիլ թափել ա՛ր որ անկ է։

ԵՂԻՇԷ Վ. ԴՈՒՐԵԱՆ
Մնոյեանք յաջորդ թուով

Ե. ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ
ԱՂՋՆԻՔ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Խիստ բերկրալի է տեսնել թէ յարատևութեան կենսական սկզբունքն օր քան զօր ուելի կը տարածի մեր ազգին մէջ։ Նոյն նաև կ'սկսի յարատևել իւր բարենպատակ ձեռնարկութեանց մէջ և զայնս արդիւնաւորել։

Հանճարեղ երիտասարդ մը 75 ին այսպէս կը գրէր։ «ունիմք սկզբնաւորութիւն, չունիմք յարատևութիւն։ վաղեալ սաեալ, այս երկու բևեռներու մէջ կը տատանին մեր սրտեր։» բայց 80 ին կրնամք բարեփոխել այս տխուր տողեր և ըսել «նոյն սկսաւ ձեռնարկել և յարատևել։» Պատիրայի մէջ հաստատեալ Աղմնիք ընկերութիւնն իւր Ե. Տեղեկագրով կը գայ այս աւետիսն տալ ազգասէր սրտերու։

Տեղեկագիրը կ'սկսի գեղեցիկ նախաբանով մը, ուր ներկայացուած են ընկերութեան նպատակն ու տեսակէտը, որով նորա անդամք առաջադրած են գործել Պատիրայի մէջ և նաև Հայաստանի անմիջակ դաշտերուն։ «Մեք Հայ դիւղացին երեք տեսակէտով կ'ըմբռնեմք, իբր Հայ, իբր քրիստոնեայ, և իբր երկրագործ։» Անհատական նոցա տեսակէտն, որ յայտնապէս ծնունդ է խնայասէր մտաց, և բոլորովին համաձայն մտաւորական ազգի դիւրութեան, որում կը կարօտին մեր դիւղացի ազգայինք։

Յետոյ ներկայացուած են ուսմանց յայտագիրք, գպրոցաց, վաճառականաց, անդամոց (որոն հիմնադիրք են միայն 20 անձեր, որոց անուններն վարը պիտի յիշեմ) և նպատակաց ցանկն, որք իրաւունք կը տան մեզ հաւատալու թէ Աղմնիք ընկերութիւնը ջերմ ընդունելութիւն գտած է մտասակայ երկիրներու մէջ, և թէ այս համակրութիւնը հաւատարմարար գործածած է իւր ատաջադրեալ նպատակին։

Աւելորդ կը համարիմ մանրամասնօրէն խօսիլ տեղեկագրին վրայ, որովհետև անչուշտ բոլոր տեղացի ճշմարիտ ազգասէրք անձկանօք ընթերցած են զայն և տեղեկացած ընկերութեան բոլոր գործառնութեանց։

Բայց չկը վախենամ ուսումնական յայտագրոց վրայ մի քանի դիտողութիւններ ընել և յանձնել զայնս Գործադողովոյ բարեկան անդամոց ուշադրութեան։

ՊԻԾԱԿ
11 սեպտ. 1880 (Շարունակելի)
Գումրարու

ՀՐԱՀԱՆԳԷ
ՍՈՎԵԼՈՑ ԿԵԴՐ. ՅԱՆՁՆԱԽՄԲԻՆ

(Շարունակութիւն)

Գաղութաց Հասվերական և Բաղդատական Հայոց

Գաղաքէջ 1/13 օգոստ. 1880

Տէր.

Սոքին այսօրեայ ահաւոր, որ գիրքերն Ասիա և գլխաւորապէս գՀայաստան աշխարհ կը տաւապեցուցանէ, սոքին՝ որոց անցեալն, ներկայն և ապագայն ի մեր երրորդ Յայտարարութեան շատ իսկ բացատրեալ են։ դեռ կը տեսէ, և դեռ պիտի տեսէ, զի սորա ծնող պատճառաց ամենք դեռ կան և պիտի մնան, ամենք՝ եթէ Տէրն կամենայ՝ պիտի հալածին, և ամենք՝ եթէ մարդն ողորմի և խելամտէ, պիտի ջնջին։

Ժամանակի թողլով՝ որ ինչ ժամանակի կը պատկանի, Տեառն աւանդելով՝ որ ի Տեառնէ կը բղխի, կը դիմեմք այսօր Ձեզ, Տէր, խնդրելու համար ի հալածումն սոսկ այն միջոցներն, որք միայն մարդոյ են վերապահելք։

Մեր խնդրածն, Տէր, ողորմութիւն է, և նախատես զթութեան հայեցեալ մի է, մեր խնդրածն, Տէր, հոգիդ յաղեցեալ զաւակացն ի հացէն պատաւ մի է ի նպաստ Հայութեան սովեալ որդեկաց՝ որոց ամենեցուն, զոր ինչ մարդասիրութիւն ցարդ չնորհեց, անխտրաբար բաշխել ջանացք։

Թշուառաց ի հաց, և մարդասէր ազգաց զօրութեան կրկին ի փոյձ, կըրկին այսօր հանդանակել ձեռնարկինք, Տէր։

Ամենայն զրամական կարողութեանց ի չափ, նուիրատուներ ապեցինք, որք Հայուն և օտարին հաւասար զիւրամատչելի են, զի ի Տաճկաստան՝ արծաթի դահեկանի հաշուով հինգնոց, քսաննոց և հարիւրնոց են, ի Ռուսաստան՝ թղթադրամ բուպլիի հաշուով կէս և երկու և տասն բուպլինոց են, և այլուր՝ մէկ, հինգ և քսան ֆրանքնոց են։

Ձեր . . . . վիճակին բարեգործաց յատկացեալ նուիրատուքք աւանդեալ են տեղւոյդ . . . . . Հայոց առաջնորդի և ընդ նախագահութեամբ սորա արդէն սովելոց ծառայել յոդնջան մեր Մասնախմբի, որ միշտ յաջող, այսօր ապահով եմք թէ՝ կրկին պիտի յաջողի, պաշտպանութեամբ Տեառնդ և ոգեկցութեամբ որդեկացդ, յորս յուսալ որչափ մեզ պարտ, նոյնչափ և տառապեալ հայրենեաց իրաւունք է։

Ցայս մեծ ունիմք, Տէր, թէ ընտրեալ ապգասէր ողորմութեամբդ, յօժարակամ յանձնդրութիւն մատչելով մեր խնդրանաց, անձամբ կամ միջնորդութեամբ, միջամտեալ ի գործ հանդանակութեանս, ի հրամանատարս և ի քաջալերողս պիտի հանդիսանաք, մարդից առաքինութեանց և գօրաւոր ձեռնտուութեամբդ պիտի պատիկք գործ մեզ, որոյ արդեամբ որչափ սովեալն պիտի յաղենայ, և Հայրենիք պիտի ըստփոփի, նոյնչափ և սորա գաւակացն ամենեցուն սրտի և մտաց կարողութեան և արժանապատուութեան զդացումն պիտի չափի։

Հաճեցէք ընդունել ապա, Տէր, այս առթիւ մեր խորին յարգանաց հաւատիքն և առ Ձեզ և առ Հօդ, կանխատես մեր շնորհակալիքն, և դիտացէք զմեզ միշտ անխախտ ի հաւատս Հայ եղբայրութեան որ է մեր ոյժն և զօրավիդն։ Ի դիմաց Սովելոց խնամատար

Կեդր. Յանձնաժողովոյ
Ատենադպիր Ատենապետ
Պօղոս Թ. Շաշեան Սերովբէ Կիւլլէնկեան

Աւ. ԲՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ՏՈՒՆԱՆՑ

Գաղաքէջ 1/13 օգոստ. 1880

Տիկին.

Մեծն մեր ընտանիք, Հայրենիք, որպէս լաւ գիտէք, առաւել քան ութ ամիսք են որ սովեալ կը հեծէ։

Իւր տառապանացն ի սնար, ուր մերթ գութ ու սէր և ամենայն փափուկ զդացմունք Հայութեան կանգնեցան, Հարկ եղեւ, Տիկին, որդ զվնեմ հեռատեսութիւն բաղմեցուցանել, քանզի սովը որ կար և կայ, դեռ պիտի տեւէ ընդ այլ և այլ կերպարանօք։ որոց դիտաւորութիւն, նախ մարց և դըստերց Հայրենեաց է տուեալ մեղմացուցանել։

Ոչ հարկ կը համարիմք, Տիկին, յիշեցուցանել՝ ատա հեռատեսութեան պահանջումներն որք՝ կարի շատ ի մեր Երրորդ Յայտարարութեան բացատրեալ են։

Զայս միայն կ'ասեմք թէ՝ մեք պարպապէս հնազանդեցանք այս պահանջմանց, զի արդար էին, զի կը ներկայացուցանէին ցաւ մի՝ զոր հարկ էր յարմատոյ բուժել, զի կը պաշտպանէին գդաս ոգորմածաց զոր՝ աւարտմամբ իւր գործոյն պարտ էր ուրախ առնել։

Ուստի ի նպաստս սովեալ զաւակաց Հայրենեաց նուիրատուներ ապեցինք, և յամենայն կողմանս մարդասէր աշխարհի ծաւալեցինք, նուիրատուներ որք յինքեանս ամենայն չափ, ըստ ամենայն կարողութեանց պարտականեալքն, ամենեցուն, մերոցնէից որպէս և օտարազգի ողորմածաց, հաւասարապէս մատչելի են, զի ի Տաճկաստան՝ արծաթի դահեկանի հաշուով հինգնոց քսաննոց և հարիւրնոց, ի Ռուսաստան՝ կէս և երկու և տասն բուպլինոց և այլուր՝ մէկ, հինգ և քսան ֆրանքնոց են։

Ոչինչ, Տիկին, մեզ մեզէն մնանաւորապէս, ընկերութեանդ յայս տասակաց կը մատուցանեմք, այլ միայն Ձեզ ներկայացուցանել կը փութամք՝ թշուառաց երեսփոխան և մեր տասակաց մատակարար և համարակալ՝ պատուարժան մասնաժողովներն՝ որք ի Ձեզ կը պանծան, զի սովեալք որք՝ մերթ ուշինչ են ցանած՝ ի Ձեզ կը յուսան, զի այսօր հոգի՝ որչափ զրամոյ կարօտ ձեռաք դատերդ Հայրենեաց՝ զթութեանց զրան բացմանն կը մնան։

Ի դիմաց սովելոց խնամատար
Կեդր. Յանձնաժողովոյ
Ատենադպիր Ատենապետ
Պօղոս Թ. Շաշեան Սերովբէ Կիւլլէնկեան
(Շարունակելի)

ՍՈՎԵԼՈՑ ԿԵԴՐ. ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎ

Գաղաքէջ 12 սեպտ. 1880

Խմբագիր Տէր.

Ի դիտութիւն Ձեր և ուրախութիւն կը փութամ ծանուցանել թէ՝ Յանձնաժողովս ի նպաստս սովելոց այս անդամ ի հրապարակ հանած նուիրատուներու բաժանող օգնական Մասնաժողովներէն Բաղկեղոնի Մասնաժողովն գործի ըսկըսաւ, բաւական հանդանակեց, Հայազգի և օտարազգի արանց և ալիկանաց ընկերութեանց դիմաց։ Ի բարի օրինակ այլ Մասնաժողովոց, խնդրեմ՝ ներկայս հրատարակել բարեհաճիք։ Մնամ յարգանօք

Ի դիմաց Սովելոց խնամատար
Կեդր. Յանձնաժողովոյ
Ատենադպիր
ՊՕՂՈՍ Թ. ՇԱՇԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Ազգային Մասիոյ անխոնջ գործաւորներէն մին, Բ. Լ ֆէնեան, որ անծանօթ չէ Մասիսի ընթերցողաց, իրենուներն իւր տան մէջ, ի Գաւա–Գասիս, ամեն կարողութեան տէր անհատից համար կարդ մը դասեր սկսած է։ Գըլխաւորապէս կ'աւանդէ Գաղղերէն և Թուրքերէն լեզուներ, (թարգմանութիւն, խօսակցութիւն, շարադրութիւն.) և գրագիտութիւն, հաշիւ, տոմարակարութիւն, տիեզերական պատմութիւն և աշխարհագրութիւն։ Նաև, Հայերէն, Անգղերէն, Գաղղերէն և Թուրքերէն լեզուներէ իրարու թարգմանութիւններ կ'ընէ բերանացի և գրաւոր, և այդ լեզուներով ամեն տեսակ և ամեն ձեւ գրութիւն կը խմբագրէ, և կ'ուսուցանէ խմբագրել։ Լրագրաց Տնօրէնութիւնը կրնայ ապահովել թէ զիմագրէ յոյժ գոհ պիտի լինին յամենայնի։ Աւելի տեղեկութիւններ կրնան ստացուիլ Մասիսի Խմբագրատունէն։

Les annonces pour la France, l'Angleterre, l'Allemagne, l'Autriche-Hongrie, la Belgique, la Suisse et l'Amériquesont exclusivement reçues par la *Compagnie Générale de Publicité Etrangères G. L. DAUBE et Cie,* à Paris, Londres, Berlin, Vienne, Francfort, Zurich, etc.

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՄԷՏԷՕՐԱ

ԱԶԴԱՅԻՆ ՆՈՐ ՀԱՆԴԷՍ ՄԸ

Մէտէօրայի մէջ մի հատորին դիրն է մէկ արծաթ մէճիտիէ։ կը ծախուի իզմիր, Գ. Մաերեան վաճառատունն ի մեծ գէպիր խան թիւ 33, և գրատունն ի Սկէլիի խան թիւ 17։ —կ. Պոլիս Գ. Միրզա Մըսերեանի, գրավաճառ. Պ. Գ. Ս. Ղուկասեանի և Յովսէփ Գասպիէանի քով։

ՄՈԼՈՒԹԵԱՆ ՄԸ ԶՈՀԵՐԸ

Գրեց Հ. Կ. Ա՛մո

Առաջարկութեամբ Պարզապէր Հայուհեաց ընկերութեան

Կարեւոր գիրք մը, որ Հայ-իզգական սեռին վրայ կը խօսի, ուսումնասիրեանց արդեալ եղող դեղծումները կը յիշէ, և ընդհանուր կերպիւ, ուշադրութիւն կը հրաւիրէ ազգային ներքին բարեկարգութեանց մի կարեւոր ճիւղին վրայ, որ ընտանեկան կեանց հետ յարաբերութիւն ունի։ Ամեն սեռի և տեսակ կարողութեան տէր ազգայնոց ուշադրութեան և խորհրդածութեան արժանի է։ Գինն է 10 ղրշ։

ՏԻԵԻՆ ՄՈՆՍՈՐՈ

Հռչակաւոր Ալէքսանդր Տիւմայի և Օկիւսթ Մաքէի ամենէն ընտիր թատերախաղերէն մէկն է, զոր թարգմանած է Պ. Ա. Գ. Գասէվէթեան։ Այն գործը Զմիւռնիայէն հասած ըլլալով, կը ծախուի Եէնի-Համի, Զիլինկիրլէր ճատատէսի թիւ 2 Ս. Ղուկասեան գրատունը և ուրիշ գրավաճառաց քով. գին 7 ղրուշ։

ԿԱՐԵՒՈՐ ԱԶԴ.

Սարքաթեան և ընկերութեան գործակալութիւնը պատիւ ունի արդդ հասարակութեան ծանուցանել հետեւեալները։

1. կալուած այսինքն տուն, խանութ, պանդոկ, ագարակ, պարտէզ և հող ունեցող և զանոնք կամ վաճառել և կամ վարձու տալ սրզոյ անձանց անուանց արձանագրութեան համար տուփար մը բացուած է, որպէս՝ զի իւրաքանչիւրին պատշաճեալ գործերն գիւրութեամբ ի գործ դրուին։

2. Ընկերութեանս գործակալութիւնը համբաւաւոր սեղանաւորաց հետ յարաբերութեան մտնելով թէ Կալաթայի և թէ Պոլսոյ կողմերը գտնուող և իրեն հաճոյ երեւցող քարուկիր տուն կամ խանութ, գոհարեղէն, ոսկեղէն և արծաթեղէն ինչք ու վաճառք գրաւնելով, դրամական փոխառութիւն ընել ուզող անձանց չափաւոր տոկոսով և գրաւին բնական արժէքէն 30 0/0 զեղչմամբ հաշիւ մտնելու պայմանաւ դրամն պիտի կարենայ գտնել։

3. Ընկերութեանս գործակալութիւնը ամէն տեսակ վաճառք կամ կարասիք վաճառելու և գնելու և դիւրագնի ապահովութեան դնելու տալու փոխաքող անձանց դիւրութիւն մը ընծայած ըլլալու բաղձանքով սոյն պաշտօնը ստանձնած ըլլալով, վերջապէս թէ դրամատէրերու, թէ դրամի պէտք ունեցողներու և թէ վերոյիշեալ ընկերութեան անձամբ կամ գրով դիմելու ատենին յոյժ գոհ ըլլալնին կը յայտարարէ։

Կալաթա Խավեար խան թիւ 67

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՕԼԻՍ

ԷՍՀԱՄԸ ՍԻՄՈՒՄԻՆ

Երկկ իրիկուն գոցուեցաւ		10,18
Այս առաւօտ բացուեցաւ		10,17
Կէս օրին		10,17
Բուժկիի երկաթուղի	Ֆր.	28,75
Թղթադրամ	Օսմ. լիր	1180
Թրամուայ	»	390

ԸՆԹԱՑՔ ԱՐԹԵՂԹՈՑ

12 Սեպտեմբեր

Սօսիէթէ Ժէնէրալ	Անգղ. լիր.	4,4
» Փոխանակութեան	»	2,38
Դ. Պոլսոյ Պանքային	»	7,25
Բրէսի Ժէնէրալ	»	3,28
Փոխ. 1865	Ֆր.	51,
» 1865	»	51,
» 1869	»	50,
» 1872	»	17,25
» 1873	»	48,

ԸՆԹԱՑՔ ԴՐԱՄՈՑ

13 Սեպտեմբեր

Անգղ. լիրա	ղրշ.	110 17
Նաբուլէոն ոսկի	»	87 32
Իմպէրիալ Ռուս	»	90 10
Ռուսական թղթադրամ 8 բալ. 80 քարիք		
Գրրըմից	ղրշ.	51 20
Մէճիտիէի տարրերութիւն	»	6 37
Հինգնոց	»	212 20
Վեցնոց	»	123 20
Մէթալիք	»	215 25
Պլինտ	»	550
Ֆ. փարանոց	»	220

ՇԻՐՔԷԹԻ ԽԱՅՐԻԷԻ

ՇԱԳԵՆԱՒՆԵՐՈՒՆ ԵՐԹԵՒԵԿԻ ԺԱՄԵՐԸ

1880 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 2 ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ՕՐԷՆ ՄԿՍԵԱԼ

ՄԻՆՉԵՒ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 16

ԿԻՐԱԿԻ ՕՐԸ ԲԱՆՈՂ ՇԱԳԵՆԱՒՆԵՐԸ

Ժ-մ — Բուֆէտէն ելնող ընթացքները

12 Արնավ. Վանիք. Զէնկէր. Պէյլ. Գուզկ. Գալաթիա։
12 Պէյքօզ, Բաշապ. Բիւիւք մահալ. Գանլճ. Ա. Հիսար. Գանա. Վանիք. Զէնկէր. Պէյլ. Գուզկ.
12 Եէնիմ. Մէզարպ. Պէյիւքա. Թարապ. Եէնիք. Սմէն. Պոյաճ. Բ. Հիսար. Պէպէք. Արնավ. Գուր. Օրթաք. Պէշիկ.
12 15 Արնավ. Գուրուչ. Օրթաք. Պէշիկ։
12 45 Եէնիմահ. Մէզարպ. Պէյիւքա. Թարապ. Եէնիք. Միրկէան, Բ. Հիսար. Պէպէք. Արնավուտ, Գուրուչ. Օրթաք. Պէշիկթաշ.
1 Բ. Ա. Գալաթէն. Մէզարպ. Պէյիւքա. Թարապ. Պէյքօզ. Բաշապ. Գանլճ. Ա. Հիսար. Գանա. Վանիք. Զէնկէր. Պէյլերպէյ. Գուզ. Գալաթիա։
1 30 Եէնիմահ. Մէզար. Պէյիւք. Թարապ. Եէնիք. Պոյաճ. Բ. Հիսար Պէպէք Արնավ. Գուր. Օրթաք. Պէշիկ։
2 15 Պէյիւք. Թարապ. Պէյքօզ, Փաշապահ. Բ. Փ. մահալ, Գանլճա, Ա. Հիսար, Գանա, Վանիք, Զէնկէր, Պէյլերպէյ, Գուզ։
2 30 Եէնիմ. Մէզար. Պէյիւքա. Գիրէնտ. Թարապ. Եէնիք. Սմէն. Էմիրկ. Բ. Հիսար Պէպէք. Արնավ. Գուր. Օրթաք. Պէշիկ։
3 15 Ա. Գալատ Եէնիմահ. Մէզր. Պէյիւքա. Թար. Եէնիք. Սմէնեա, Էմիր. Պոյաճ. Բ Հիսար, Պէպէք. Արնավ. Գուրուչ, Օրթաք, Պէշիքթաշ. Սիրքէճի։
4 Մէզ. Պէյիւք. Թարապ. Պէյքօզ, Բաշ. Բ. Փաշա մահալ, Գանլճա, Ա Հիսար, Գանա, Վանիք. Զէնկէր. Պէյլ. Գուզկ.
4 30 Եէնիմահ. Մէզար. Պէյիւք. Թարապ. Եէնիք. Սմէնեա. Էմիրկէն, Պոյաճ. Բ. Հիսար Պէպէք. Արնավուտ. Գուրուչ. Օրթաք. Պէշիքթաշ։
5 30 Եէնիմահալէ Մէզար. Պէյիւքա. Թարապ. Եէնիք. Սմէնեա. Էմիրկ. Պոյաճ. Բ. Հիսար. Պէպէք Արնավ. Գուրուչ. Օրթաք. Պէշիքթաշ։
6 15 Եէնիմահ. Պէյիւքա, Թար. Պէյքօզ. Եէնիք. Էմիրկ. Գանլճա Բ. և Ա. Հիսար, Գանա. Արնավ. Զէնկէր Պէյլ. Օրթ. Գուզ. Պէշ. Իսկ։
7 30 Ա. և Բ Գալատ, Եէնիմ. Մէզր. Պէյիւքա. Թար. Եէնիք. Էմիրկ. Բ. Հիսար, Արնավ. Օրթ. Պէշիքթաշ։
8 Պէյիւք. Թարապ. Պէյքօզ, Բ. Պահճէ, Բ. Բ. մահ. Գանլճ. Ա. Հիսար, Գանտիլ. Վանիք. Զէնկէր. Պէյլ. Գուզ. Իսկ.
8 45 Եէնիմահ, Մէզարպ. Պէյիւքա. Թարապ, Եէնիք, Սմէն, Պոյաճ. Բ. Հիսար. Պէպէք. Արնավ. Գուրուչ. Օրթաք. Պէշիկ.
9 Պէյիւք, Պէյքզօզ, Բաշապ. Գանլճ, Ա, Հիսար, Գանա. Վանիք. Զէնկէր. Պէյ. Գուզ. Իսկ.
9 45 Եէնիմահալ. Մէզարպ, Պէյիւքա, Թարապ, Եէնիք. Էմիրկ. Բ, Պէպէք, Արնավ. Գուր. Օրթաք. Պէշիք.
10 30 Եէնիմահալէն Մէզար, Պէյիւք. Թարապ, Եէնիք, Էմիրկ, Պոյաճք, Բ, Հիսար, Պէպէք. Արնավ, Գուրուչ, Օրթաք, Պէշիք
11 Մէզարպ. Պէյիւք. Թարապ. Եէնիք. Էմիրկ. Բ. Հիս. Արնավ. Օրթ. Պէշիկթաշ։

Կոմուրջէն ելնող ընթացքները

1 Պէշիքթաշ, Օրթաք, Գուրչ. Արնավ. Պէպէք, Բ. Հիսար, Պօհաճք, Սմէն. Եէնիք, Թարապ, Պէյիւք, Մէզարպ, Եէնիմ
1 30 Գալաթաշ, Իսկ. Պէշիկ. Գուզկ. Օրթաք. Պէյլ. Զէնկէր. Արնավ. Գանտիլ. Ա. Բ Հիսար, Գանլճ. Էմիրկ. Եէնիք. Պէյքօզ, Թարապ Պէյիւքէրէ, Եէնիմահալէ։
2 Պէշիքթաշ, Օրթաք. Արնավ. Պէպէք, Բ. Հիսար. Եէնիք. Թարապ. Պէյիւքա. Մէզարպ.
2 45 Գուզկ. Պէյլերպէյ, Զէնկէր. Վանիք, Գանտիլ. Ա. Հիսար. Գանլճ, Բաշապահ, Պէյքօզ, Պէյիւք. Մէզարպ, Եէնիմահ.
2 45 Պէշիկ. Օրթաք. Գուր. Արնավ. Պէպէք, Բ. Հիսար, Պոյաճ, Սմէնեա, Եէնիք. Թարապ. Պէյիւքա. Մէզարպ. Եէնիմահ։
4 Իսկ. Գուզկ. Պէյլ Զէնկ. Վանիք. Գանտիլ Ա. Հիսար, Գանլճ. Բ. Բ. Մահ. Բէ. Պահճէ, Պէյքօզ, Պէյիւքա. Մէզարպ. Եէնիմահալէ։
4 45 Պէշիկ. Օրթաք. Արնավ. Պէպէք, Բ. Հիսար. Պոյաճ. Եէնիք Թար. Պէյքա. Մէզար. Եէնիմահ. Բ. և Ա. Գալատ։
3 45 Գալաթաշ, Պէշիկ. Օրթաք. Գուրչէջ. Արնավ. Պէպէք. Բ. Հիսար, Էմիրկ. Եէնիք. Թարապա, Պէյիւքէրէ, Մէզար, Եէնիմահալէ։
6 Պէշիք, Օրթաք, Գուրուչ, Արնավ. Պէպէք, Բ. Հիսար, Էմիրկ. Եէնիք, Թարապ, Պէյիւքա. Մէզարպ. Եէնիմահալ։
6 45 Իսկ. Պէշիկ. Գուզկ. Օրթաք. Պէյլ Զէնկէր Արնավ. Գանտ. Բ. Հիս. Գանլճա, Էմիրկ. Եէնիք. Թարապ. Պէյիւքա։
8 Պէշիքթաշ, Օրթաք. Արնավ. Պէպէք. Բ. Հիսար, Էմիրկ. Եէնիք. Թարապ Պէյիւքէրէ, Եէնիմահալէ։
9 Գուզկ, Պէյլեր, Զէնկէր, Վանիք, Գանտիլ Ա. Հիսար, Գանլճա, Բաշապահ, Պէյքօզ, Թարապ, Պէյիւք, Մէզարպ։
9 30 Պէշիկ. Օրթաք. Գուր. Արնավ. Պէպէք, Բ. Հիսար, Պոյաճքք. Եէնիք. Պէյքօզ, Թարապ. Պէյիւք, Մէզար. Եէնիմահ. Բ և Ա Գալատ։
10 Գալաթաշ, Գուզկ. Պէյլ. Զէնկէր. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսր. Գանլ. Բ. Բ. Մահ. Բ. Պահ. Պէյքօզ, Թարապ. Պէյիւքա։
10 30 Պէշիկ, Օրթաք. Գուրչէջ. Արնավ. Պէպէք, Բ. Հիսար, Էմիրկ. Սմէն. Եէնիք. Թարապ Գիրէնտ. Պէյիւք. Մէզարպ. Եէնիմահալէ։
11 Պէշիկթ. Օրթաք. Գուրչէջ. Արնվ. Պէպէք, Բ. Հիսար, Պոյաճ. Եէնիք. Թարապ. Պէյիւքա. Եէնիմահալէ։
11 Գուզկ. Պէյլ. Զէնկէր Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար, Գանլ. Բաշապ. Պէյքօզ։
11 30 Պէշիկթաշ, Գուզկ. Օրթաք. Պէյլ. Զէնկէր. Վանիք. Արնավ.
12 Պէշիկթաշ, Օրթաքէյ, Գուրուչէջմէ, Արնավուտքէյ։

ԻՄՄԿԻԻՏԱՐ ԲԱՆՈՂ ՇԱԳԵՆԱՒՆԵՐԸ

Իսկէ-պարէն Ժամ	Կոմուրջ Ժամ		Կոմուրջէն Իսկէ-պար Ժամ
12			12 30
12 45	6		8
1 30	6 45		1 15
1 55	8 15	Պէշիքթաշ	8 30
2 30	8 40		1 40
3	9 20		9
3 25	9 45		2 15
4	10 5		9 35
4 30	10 30		2 45
5 15	10 50		10
	11 10		3 10
	11 35		10 20
	12 5		3 45
			10 45
			4 15
			11 5
			5
			11 25
			5 45 Պէշիք.
			11 45
			6 15
			12 5

ԿԻՐԱԿԻ ՕՐԵՐԸ

Իսկէ-պարէն Ժամ	Կոմուրջ Ժամ		Կոմուրջէն Իսկէ-պար Ժամ
12 15	7		12 30
1 15	8		8
2	8 40	Պէշիքթաշ	1
2 45	9 20		8 30
3 30	9 50		1 50
4 15	10 30		9
4 45	11		2 35
5 30	11 30		9 35
6 15	12 5		3 20
			10
			3 45
			10 30
			4 15
			10 45
			5
			11 5
			5 30 Պէշիք.
			11 25
			6 45
			11 45
			12 5

ԻԼԱՆ

Էլպիսէ անպարը իչուն ատաքիրի շահանէ գարաղոլ էֆբաարինէ մախատես օրմաղ ի զրէ իմալ օլունաճաք օրան ալիմը եւրզ ատէա տէրունի քիրբալի եւզմուրլրդէն բէօսթէքիսի իլէ ապասը վէ էճզալ սաթիրէսի անպարը թարաքիրնատն վէրիլէրէք գամ ու իմալ օլընմաք վէ իւճրէմի գամիլէ վէ խարատիէսի սիմմէճիարիէ 19 գրուշա օրարաք անպարը մէղբիւրատէն վերիլմէք իւզրէ պէհէր ատէատի 12 գրուշա իմալի մալիպի էօհաէսինատէ օրուզ իլուլը բումինին 16նճը սալը կիւնիւնէ քատար հէր կիւն միւնագատասը պիլ իճրա եէվմի մէղբիւրատէ քարարը գամիսի վերիլէճէյինատէն, իմայէ մալիպ օրանարդրն վէ 17նճի չէհարշէնպիհ կիւնի եիւզատ պէշ թէնգիլինէ բարիպ պուլունանդրդրն հարպիէ նէզարէթի լէվազիմատը ումումիէ տայիրէսինէ կէլմէլէրի վէ կէլէմէյէն զէվամ օրարդը հարատէ իսէճէքլերի թէնգիլմատը միւմգա վարագայի սահիհա իլէ տաիրէի մէղբիւրէյէ պիլիտիրմէլերի։

11 իլուլ 96 3

Էլպիսէ անպարը իչուն թարիխի քարարրնատն իմիսարէն 96 սէնէսի չուգամը նիհայէթինէ գատար հէր նէ մըքատար ըզրումի օրուրատէ թալէպ օրընուր իսէ թալէպ օրընատ մըքատարը հէման վերիլմէք վէ Ծէսլիմինէ քատար քէտֆիֆէի մէսարիֆի իլէ բէտմի կէօմրիւկի միւթէահիւտինէ այատ օրմաք վէ էսանը վերիլէճէք մագազուզ սէնէթինին վիրուսի իլէ մուամէլէսինին խիմամընատ սիմ մէճիարիէ օն տօղուզ գրուշա օրարաք լէվազիմատ տայիրէսի վէզնէսինատէն վերիլմէք իւզրէ միւգայէատ օրընաճաք օրան ոխյահ գալրն եատը չիմա գայմանրնին պէհէր արշընը 28 փարայա թարիպի էօհաէսինատէ օրուզ իլուլը բումինին 17նճի չէհարշէնպիհ կիւնինէ գատար հէր կիւն միւնագատասը պիլ իճրա եէվմի մէղբիւրատէ քարարը գամիսի վերիլէճէյինատէն, իմայէ թալիպ օրանարդրն վէ 18նճի բէնչէնպիհ կիւնի եիւզատ պէշ թէնգիլինէ բարիպ պուլունանդրդրն հարպիէ նէզարէթի լէվազիմատը ումումիէ տայիրէսինէ կէլմէլէրի վէ կէլէմէյէն զէվամ օրարդը հարատէ իսէճէքլերի թէնգիլմատը միւմգա վարագայի սահիհա իլէ տաիրէի մէղբիւրէ յէ պիլիտիրմէլերի։

11 իլուլ 96 3

Իրինճի գօլ օրտաւի հիւմայուն մէրքէզի օլան Էսիրնէ իլէ մէվգրինատ պուլունան ատաքիրի շահանէնին 96 սէնէսի թըշրինի եէվէլինատէն սէնէսի տմիսի գայէսինէ սէկին սէքիզ այլը իտարէլէրինէ մուգմատի էրզաքը էսմանը հէր 15 կիւն հուլուլինատէ Օսմանլը լիրասը 100 գրշ հիսապը իլէ նէֆէսը Էսիրնէատէն վէ էտա էվմիէի միւրատ գատէն միւթէահիտին խմէէտլի սանճագատան պիլ հէվալէ թէսվիյէ վէ իմա գըլընմաք չարմը վէ չէրայիթի սայիրէսի իլէ միւգայէատ օրընաճաք էրզաքատան նանը տղիղին պէհէր գրյէսի 65 վէ կիւշմրն 260 վէ տալմը եըլտրգը 2նճի ձէնուա բիրինճինին 120 վէ Սիպիր եատրնին 460 վէ տուզրն 35 վէ սօղանրն 45 վէ սաղօնրն 200 վէ ֆատուլանրն 80 վէ կապրն 120 փարայա օրարաք թալիպի էօհաէսինատէ պուզ իլուլը բումինին 16նճը սալը կիւնիւնէ քատար պուրատա վէ մահալինճէ միւնագատասը պիլ իճրա եէվմի մէղբիւրատէ քարարը գամիսի վերիլէճէյինատէն, իմայէ թալիպ օրանարրն վէ օն եէսինճի չէհարշէնպիհ կիւնի եիւզատ պէշ թէնգիլինէ բարիպ պուլունանդրդրն հարպիէ նէզարէթի լէվազիմատը ումումիէ տայիրէսինէ վէ չէրայիթի անրատաճաք իսմէէյէնէրին տախի էվվէլճէ տաիրէի մէղբիւրէյէ միւրաճաաթ իլէմէլէրի։

9 իլուլ 96 2

Շուբութի մուգարբէրէսի իլէ ֆիրուխթ օրընաճաղը իլան օրընան 2000 քիլէ իսթիապ իտէր պիր գըթա եէլքէն սէֆինէսինին լիճրա օրընան միւզայէատէսինատէ պէհասը խաղինէսինին 96 սէնէսի էշեատը պէհասը սուրէթի պարաք գապուլ օրընաճաք իւզրէ 280 ատէա Օսմանլը լիրասընա թալիպի էօհաէսինատէ օրուպ իլուլը բումինին օն պէշինճի բազար իրթէսի կիւնիւնէ գատար պէհէր կիւն միւդայիատսի պիլ իճրա քարարը գամիսի վերիլէճէյինատէն, իշթիրայէ թալիպ օրանարը եէվմի մէղբիւրէ գատար հարպիէ նէզարէթի լէվազիմատը ումումիէ տայիրէսինէ կէլմէլէրի։

9 իլուլ 96 1

Էսիրնէ իլէ մէվգրինատ պուլունան ատաքիրի շահանէնին 8 այլը իտարէլէրինէ մուգմատը էրզագէն իլան բումինին 16նճը սալը կիւնիւնէ քատար պուրատա վէ մահալինճէ միւնագատասը պիլ իճրա եէվմի մէղբիւրատէ քարարը գամիսի վերիլէճէյինատէն, իմայէ թալիպ օրանարդրն վէ 17նճի չէհարշէնպիհ կիւնի եիւզատ պէշ թէնգիլինէ բարիպ պուլունանդրդրն հարպիէ նէզարէթի լէվազիմատը ումումիէ տայիրէսինէ կէլմէլէրի վէ կէլէմէյէն զէվամ օրարդը հարատէ իսէճէքլերի թէնգիլմատը միւմգա վարագայի սահիհա իլէ տաիրէի մէղբիւրէ յէ պիլիտիրմէլերի։

11 իլուլ 96

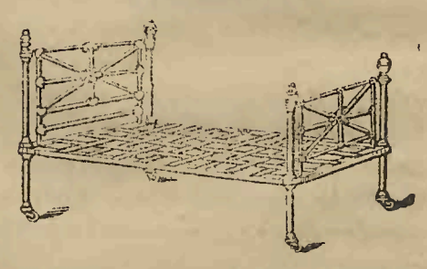

ԱՆԿՈՂՆԱՐԱՆ ԿԱՄ ՄԱՀՃԱԿԱԼ.

Աղնիւ և հասարակ քարեօրաներ երկաթէ փարարբէ, աման գինեարով կը ծախուի, Կ. Պոլիս Դարաթիա Մինասեան և ընկերաց Ամերիկայի մագազան։

ԱՑՆԵՐԻ ՎԻԿՕՐԸ

Ով որ իր մագերուն թափիլը չուզէր, «Ամերի Վիկօր» կոչուած մագի անուշահոտ ջուրէն գործածելու է. ուրիշ ամէն տեսակ մագի ջուրերը կամ իւղերը՝ որ մաղ չի թափելու համար կը ծախուին, բոլորին ալ անօգուտ են. իսկ Վիկօրի օգուտը միլիոնաւոր փորձերով ապացուցած է, և Պոլսոյ ու գաւառաց մէջ օր օրի գործածողներուն թիւը կաւելնայ։ Անոնք որ իրենց մագերուն գեղեցկութիւնը կորսնցնելու վրայ են, չուտով գործածեն այս ջուրէն որ ի վերջոյ չզղջան։ Թափելու վրայ եղող մագերը կը հաստատէ ու կամրանդէ, թափածներուն տեղը մաղ կը բուսցնէ երբոր մագերուն արմատը վնասուած չէ, ու ճերմկած մագերը անպատճառ իր նախկին բնական գոյնին կը բերէ. գործածելուն կերպը շիշերուն հետն է. կը ծախուի Կ. Պոլիս Դարաթիա Մինասեան և Ընկերաց Ամերիկայի մագազան։

Լրագիրս ամէն օր կը հրատարակուի բաց ի կիրակի և տօն օրերէ։

Բաժանորդագրութեան տեղն է Դարաթիա Սանդրաղճրլար Ճատատէսի թիւ 198, Նօրօ խան Մասիսի խմբագրատունը։ Իսկ գաւառաց մէջ հեռեւեալ հոդարարձուաց դրատներուն մէջ։

ԿԱՐԻՆ. Յովհաննէս էֆ. Տ. Մէլքիսեդեկեան.
ԵՐԶՆԿԱ. Յ. Շաւարշ էֆ.
ՍԵԲԱՍՏԻԱ. Նապարէթ էֆ. Յ. Խաթամպօղլեանց.
ԱԱՄՍԷՐԻՆ. Եղսաբդ էֆ. Մուրատեան.
ԿԻՐԱՍՈՒՆ. Գ. էֆ. Խ Մարմանեան.
ՈՍՏՈՒՊՕ. Սրժ. Տ. Արխատակէս աւագ քահանայ Ֆէյզեան.
ԶՄԻՒՌՆԻԱ. Աբրահամ էֆ. Պէրզամլեան.
ՆԻԿՈՄԻԴԻԱ. Խոսրով էֆ. Էսկիճեան.
ՆԻԿՈՄԻԴԻԱ. Խոսրով էֆ. Էսկիճեան.
ՏՐԱՊԻԶՈՆ. Ս. Էմմէթքեան էֆ
ԵՒԴՈԿԻԱ.
ՔԱՐԲԵՐԴ և ՏԷՐՍԻՄ. Կիրակոս էֆ. Ե. Դաղանճեան.
ՄՈՒՇ. Յակոբ էֆ. Ծերունեան.
ՎԱՆ.
ԲԵՐԻԱ. Սեղրակ » Խարաճեան.
ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏ. Թովմաս էֆ. Թաշճեան.
ԵՂԵՍԻԱ. Գէորգ էֆ. Ոսկերչեան
ՖՕՔՇԱՆ. Ֆէրհատ » Ս. Ֆէրհատեան.
ՏՓԽԻՍ. Պ. Նիկողայոս Տ. Գևոնդեան.
ԿԱԼԿԱԹԱ. Պետրոս էֆ. Հէքիմեան.

ԽՄԲԱԳԻՐ—ՏՆՕՐԷՆ
Կ. Ս. ԻՒԹԻՒՃԵԱՆ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՄԱՍԻՍ ԼՐԱԳՐՈՑ
ՂԱԼԱԹԱ ՆՕՐՕ ԽԱՆ